

с.).

4. Марущак О.В., Заблоцька В.А., Лиховид Є.С. Пленерна практика як засіб розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх художників декоративного мистецтва. *Current Issues of Science: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference (April, 29, 2024): collection of abstracts [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou: «DEL s.z.»*, 2024. Р. 19-21.

5. Марущак О.В., Ільчук К.С., Висоцький Д.В. Психологічний та символічний потенціал кольору як інструменту емоційної комунікації у мистецтві. *Науковий альманах мистецтва та освіти: збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс].* Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. (PDF, 219 с.).

6. Марущак О.В., Мудрак Н.В., Мельник Ю.І. Особливості створення стилізованої композиції з елементами архітектури та пейзажу. *Modern Systems of Science and Education in the European Union and World: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference (January, 27, 2024): collection of abstracts [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou: «DEL s.z.»*, 2024. Р. 18-20.

7. Марущак О.В., Шовкалюк А.В., Мельник Ю.І. Формотворення як основа художньої виразності в образотворчому мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.].* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 75-80.

8. Шинін О.С., Кулак А.М. Збереження традицій і пошук нових форм в оздобленні творів сакрального мистецтва в Україні (живопис, соломоплетіння). *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті / Т.П. Зузяк (голова) та [ін.].* Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 25-27. <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.05>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.18>

Голінська Т.М., Жеребцова О.С.
м. Вінниця, Україна
Holinska.Tetiana@vspu.edu.ua

ВІДОМІ МАЙСТРИ САМЧИКІВСЬКОГО РОЗПISУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу внеску відомих майстрів самчиківського розпису — унікального виду українського народного декоративного мистецтва, що походить із села Самчики Старокостянтинівського району Хмельницької області. Розглянуто історію зародження та занепаду традиції наприкінці XIX – початку XX ст., процес її відродження у 1960-х роках та роль ключових митців у збереженні й популяризації самчиківки. Особлива увага приділяється діяльності Олександра Пажимського, Віктора Раковського, Михайла Юзвук, Сергія Касьянова та їхніх послідовників. Доведено, що завдяки зусиллям цих майстрів самчиківський розпис трансформувався з локальної стінописної традиції в самостійний станковий декоративний живопис, який сьогодні активно розвивається, популяризується в Україні та за кордоном.

Ключові слова: самчиківський розпис, самчиківка, народне декоративне мистецтво, майстри Поділля, Олександр Пажимський, Віктор Раковський, культурна спадщина України.

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the contribution of famous masters of Samchikiv painting — a unique type of Ukrainian folk decorative art originating from the village of Samchiki, Starokostyantynivsky District, Khmelnytskyi Oblast. The history of the birth and decline of the tradition at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries, the process of its revival in the 1960s, and the role of key artists in the preservation and popularization of samchikivka are considered. Special attention is paid to the activities of Oleksandr Pazhivskyi, Viktor Rakovskyi, Mykhailo Yuzvuk, Serhii Kasyanov and their followers. It has been proven that thanks to the efforts of these masters, the Samchikiv painting was transformed from a local wall-painting tradition into an independent easel decorative painting, which today is actively developing and popularized in Ukraine and abroad.*

Keywords: *Samchikiv painting, Samchikivka, folk decorative art, masters of Podillia, Oleksandr Pazhivskyi, Viktor Rakovskyi, cultural heritage of Ukraine.*

Самчиківський декоративний розпис є самобутнім явищем українського народного мистецтва, що сформувався на Хмельниччині у селі Самчики. Його початок пов'язаний з традицією настільного хатнього малювання Поділля. Однак впродовж ХХ століття розпис набув виразної стилістики, що дозволяє говорити про нього як про окремий осередок декоративного малярства. Значну роль у збереженні та розвитку цієї традиції відіграли народні майстри, які передавали знання наступним поколінням. Носії художнього досвіду адаптували декоративний розпис до нових культурних умов.

У другій половині ХХ століття самчиківський розпис пережив період занепаду. Він був пов'язаний зі змінами способу життя, зникненням традиційної селянської хати як основного простору для настінного малювання та загальною уніфікацією культурного середовища. саме в цей час особливого значення набуває діяльність окремих митців. Вони усвідомили цінність локальної традиції та розпочали її цілеспрямоване відродження [2, с.2].

Однією з ключових постатей в цьому процесі став Віктор Раковський - народний майстер традиційного самчиківського розпису, член національної спілки майстрів народного мистецтва України. Дослідник і популяризатор самчиківського розпису. Був директором дитячої школи мистецтв у Самчиках і вчителем молодих майстрів. Його творчість поєднує глибоке знання традиційних композиційних схем з авторським баченням декоративної форми. У роботах митця простежуються характерні ознаки самчиківської стилістики. Він чітко окреслював контур обирав насичені кольори робив зображення площинним, а також його композиції були симетричними або врівноважено асиметричними. Особливе місце у творчості майстра займають мотиви «дерева життя», фантастичних птахів, стилізованих квітів, що формують ритмічну, орнаментальну структуру. Він приймав участь у виставках, фестивалях народного мистецтва, майстер-класах, завдяки яким самчиківський розпис отримав ширше визнання.

Продовжувачем традиції став Василь Раковський. Він заснував родинну школу декоративного розпису, розвинувши її завдяки новим композиційним рішенням. В його роботах спостерігається більша динаміка рослинних форм, варіації квіткових мотивів, експерименти з кольоровим поєднанням при збереженні традиційної декоративної мови. Майстер активно працює у сфері монументального розпису

громадських просторів, що сприяє інтеграції народного мистецтва в сучасне середовище.

Володимир Раковський - представник мистецької родини Раковських, який працює у напрямі декоративного розпису та бере участь у фестивалях народного мистецтва. У його роботах поєднується традиційна орнаментальна структура з більш сучасним композиційним мисленням [4, с.45].

Серед сучасних носіїв традиції важливе місце посідає Олександр Пажимський - художник і педагог, етнограф і історик, який поєднує творчу та освітню діяльність. Член національної спілки майстрів народного мистецтва України, активний учасник виставок і фестивалів. Його внесок полягає не лише у створенні декоративних композицій, а й у систематичному навчанні молоді техніці самчиківського розпису. Таким чином він формує нове покоління майстрів і забезпечує безперервність традиції. Його творчість важлива для відродження самчиківки.

Олена Пажимська – майстриня, яка активно займається викладацькою діяльністю, проводить майстер-класи та долучається до популяризації самчиківського розпису серед молоді [3, с. 99].

Анатолій Шпак – художник, який досліджував та інтерпретував подільські декоративні традиції, зокрема самчиківські мотиви у власній творчості.

Сергій Касьянов - художник, член національної спілки майстрів народного мистецтва України, викладач у художній школі села Самчики.

Михайло Юзвук - художник і один із активних майстрів традиції, засновник творчої студії «Просвіт» у Самчиках.

Борис Шнайдер - художник та майстер декоративного мистецтва, член національної спілки майстрів народного мистецтва України, працював у стилі самчиківського розпису.

Наталія Луценко є відомою сучасною майстринею декоративного розпису, зокрема в техніці самчиківського. Членкиня національної спілки майстрів народного мистецтва України та національної спілки художників України. Навчалася самчиківського розпису у В. Раковського. Працює з традиційними народними орнаментами зокрема самчиківськими та подільськими. Створює авторські композиції на основі народних мотивів - рослинних символів, вазонів, птахів, тварин та інших образів із декоративною традицією. Учасниця обласних та всеукраїнських виставок з 2019 року. Персональна виставка «Моя самчиківка» у Вінниці демонструвала роботи в техніці самчиківського розпису, зокрема виконані «фунтиком» (без використання пензля). Наталія Луценко належить до сучасних майстрів які не лише практикують самчиківську декоративну техніку, а й активно популяризують її через виставки, освітні проекти та авторські підходи, поєднуючи традицію з власною художньою мовою [1, с. 56].

Вікторія Радочина - сучасна художниця яка вивчала техніку самчиківського розпису у В. Раковського і сьогодні проводить майстер-класи, виставки та популяризує техніку в Україні та за кордоном.

Анна Михальчук - українська художниця, яка також працює у стилі самчиківського розпису і проводить майстер-класи часто за кордоном.

Художня система самчиківського розпису, представлена у творчості зазначених митців, ґрунтується на кількох основоположних принципах. По-перше це орнамент як домінуюча риса композиції. По-друге, декоративна узагальненість форм передбачає відмову від натуралістичної деталізації на користь стилізації. По-третє, символічність образів – квіти, птахи, рослинні пагони виступають носіями традиційних уявлень про гармонію, родючість, захист оселі. Майстри не лише відтворюють ці принципи, а й творчо їх інтерпретують, розширюючи сферу

застосування розпису – від хатніх інтер'єрів до полотна, паперу, громадських будівель.

Визнання значущості діяльності майстрів відбулося на державному рівні: у 2019 році самчиківський розпис було включено до національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Це рішення засвідчило, що традиція існує завдяки майстрам, які зберігають технологію, композиційні схеми та художню мову розпису [5, с. 412-413].

Отже, майстри самчиківського розпису виступають не лише виконавцями декоративних композицій а й культурними трансляторами традиції. Їхня діяльність забезпечує збереження автентичних рис розпису, водночас відкриваючи можливості для його розвитку у сучасному мистецькому просторі. Саме завдяки поєднанню традиції й авторської інтерпретації самчиківський розпис продовжує існувати як жива та актуальна форма українського декоративного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Луценко Наталія Іванівна. Енциклопедія сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба (голова) та ін. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. Т. 35. С. 215.
2. Міністерство культури Україна. Про внесення елемента «Самчиківський розпис» до національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України : наказ від 15.10.2019. №766. Київ : МКУ, 2019. 3 с.
3. Пажимський О. М. Самчиківський розпис: традиція та сучасність. *Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр.* Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2021. Вип. 39. С. 98 - 104.
4. Раковський В. В. Особливості композиції самчиківського розпису. *Народне мистецтво.* 2019. № 3. С. 45 – 48.
5. Самчиківський розпис // Енциклопедія сучасної України / ред.кол.: І. М. Дзюба (голова) та ін. Київ: ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. Т. 30. С. 412 – 413.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.19>

Іванчук А. В., Коропатов С. В.
м. Вінниця, Україна
anatolii.ivanchuk@vspu.edu.ua

ПОЄДНАННЯ АНАЛОГІЙ ТА ГРАФІЧНИХ ОБРАЗІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СКЛАДНИХ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РОБОЧІ МАШИНИ»

Анотація. У статті розглянуто варіант вирішення навчальної проблеми сприйняття майбутніми вчителями трудового навчання та технологій технічних явищ та використання елементів графічної грамотності. Її ядром була суперечність між потребою формування основ технічної грамотності в студентів та недостатніми рівнями розвитку їхнього технічного і просторово-образного мислення. Запропоновано використовувати міжпредметні зв'язки, інтегровані з евристикою.

Ключові слова: резонанс валу; навчальний стенд ДМ-34; функціональна аналогія; графічні образи; міжпредметні зв'язки.